

IV. ДО НОВОГО РОЗУМІННЯ СОЦІУМУ

Л.П.Комісар

ПРОБЛЕМНІСТЬ СТАНОВЛЕННЯ ДИСКУРСУ СУЧАСНОЇ ГІПЕРРЕАЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ ВІРТУАЛІЗАЦІЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЙНОСТІ

Сучасна інформаційна епоха вимагає пошуку нових комунікативних стратегій, які відповідали б запитам сьогодення з його гіперприскореним ритмом життя та тотальною віртуалізацією соціокультурної реальності. Дослідження охоплює коло питань, пов'язаних з парадоксальністю становлення і перспективами розвитку постмодерністської гіперреальності. Проводиться аналіз відкритості, динамічності, непередбачуваності і плинності процесів, які постійно виникають і взаємодіють у сучасному інформаційному просторі. Адже посткультурний дискурс другої половини XX - початку XXI століть (як і ситуацію постмодерну в цілому) досить складно підвести під систему аналізу і обчислення. Пошук адекватних підходів для осмислення перетворених феноменів соціокультурного світу, феномену смаку зокрема, і є предметом нашої уваги.

Ключові слова: *дискурс, постмодернізм, гіперреальність, віртуалізація, гіперіндивід, симулякр, ризома.*

Сучасна інформаційна епоха потребує нових методологічних стратегій, які відповідали б запитам сьогодення з його гіперприскореним ритмом життя та тотальною віртуалізацією соціокультурної реальності. Відтак актуальним сьогодні є дослідження парадоксальності становлення і перспектив розвитку сучасної гіперреальності, зокрема аналіз відкритості, динамічності, непередбачуваності і плинності процесів, які постійно виникають і взаємодіють у сучасному інформаційному просторі. Адже

IV. До нового розуміння соціуму

посткультурний дискурс другої половини ХХ – початку ХХІ століть (як і ситуацію постмодерну в цілому) досить складно підвести під систему аналізу і обчислення. Пошук адекватних підходів для осмислення перетворених феноменів соціокультурного світу, феномену смаку зокрема, і є предметом нашої уваги.

Складнощі, які з необхідністю виникають при спробі методологічної концептуалізації ситуації постмодерну, пояснюються його надзвичайною неоднорідністю, різноплановістю, багатомірністю і множинністю. Деякі дослідники віднаходять в постмодернізмі апологію сучасних інформаційних технологій, електронних засобів масової комунікації, глобального світу, естетизму і гедонізму. Одні автори пов'язують з постмодернізмом подальшу «розкріпаченість» свідомості, розширення її творчих горизонтів, інші ж не перестають нарікати на те, що постмодерністська стратегія цю свідомість руйнує, затягуючи її «хмарами культурного Чернобилію», «повсякденного апокаліпсису» та іншої похмурості [5]. Приведемо, зокрема, приклад Першої Київської Міжнародної бієнале сучасного мистецтва «АРСЕНАЛЕ 2012» та її епіграф: «Найкращі часи, найгірші часи – відродження та апокаліпсис у сучасному мистецтві». Отже, найдивовижнішим є те, що всі вище перераховані ознаки в постмодернізмі можливі, ба більше – присутні.

Відомо, що радикальний зсув у дискурсі сучасної гуманітаристики пов'язаний з критикою класичних гранднаративів (метанаративів). Важливо зрозуміти, що постмодернізм критикує не самі по собі гранднаративи модерну (розум, прогрес, емансипацію), а саме їх новоевропейську версію, їх просвітницьку заданість і напередвизначеність. Так, одна з «великих картинок», зокрема Розум, у модерні – інструментальний (зайнятий в основному визначенням цілераціональної ефективності людських дій) і некомунікативний (монологічний, що ігнорує діалогічні тенденції до людської співучасті у відкриттях і спробі взаєморозуміння, тобто горизонтальну «суб'єкт-суб'єктну» модель стосунків). Його універсальність відтак несумісна з локальністю і індивідуальністю.

Таким чином, зваблivi картини Розуму, Прогресу і Емансипації, що стали історичною візитною карткою модерну, в умовах постмодерну явно втрачають свою актуальність і привабливість. «Великими оповідями» про «природне світло» розуму, про «ріг достатку» прогресу, про «історично-осьову значущість» емансипації тепер нікого не обдуриш. Так уважають постмодерністи, які називають подібні оповіді «мета» або «гранднаративами». Згадаймо одне із гасл постмодерну: «Розповідай лише невеликі історії. Живи без великої картинки» [5]. Адже саме за допомогою «великих оповідей» Модерн

IV. До нового розуміння соціуму

(або індустріальна «друга хвиля») легітимував, тобто виправдовував і закріплював властивий йому спосіб життя (заняття наукою, прагнення до процвітання і збагачення, боротьбу за демократію).

Як відомо, постмодернізм не довіряє метанаративам. Точніше, він критично налаштований стосовно до «мета» і «гранд», а не до самих по собі наративів. В цьому – його «нелюбов» до макро- і мегафілії модерну. А в цілому ж постмодернізм успішно користується наративною методологією: не поясненням, не доказом, а саме оповіддю про дещо регіональне, локальне – словом – «мікро». Отже, наративний дискурс чи стиль філософування – це розповідь про те, що сталося конкретно з вами, що стосується вас особисто, до чого ви причетні, ставитесь зацікавлено – усе, до чого залучений конкретний суб'єкт. Таким чином, академічна абстрагованість, холодний розсуд, логічна рафінованість, теоретична чистота – все це для постмодерністської наратології є неприйнятним, відповідно – так чи інакше долається чи відкидається.

Проте постмодернізм є не лише критикою модернізму, а і фактично всієї попередньої інтелектуальної традиції, це радикальний розрив з нею. На Заході ця традиція бере витoki ще з Античності: якщо давньогрецький мислитель, виражаючи універсальне, космічне відчуття міри, говорив: «Нічого занадто», то постмодерніст стверджує протилежне: «Нічого не занадто!». Якщо М.Лютер стверджував уперто: «На тому стою, і не можу інакше», то постмодернізм наполягає на іншому: «На тому стою, а можу як захочу» [див.: 5].

Відтак постмодернізм децентрує і тим самим знищує суб'єкта пізнання, перетворюючи його в актанта, «актора» (постструктуралістський «атом дискурсу», за М.Фуко) [див.: 4], в пересічення різноманітних дискурсивних практик, у неосяжне поле персональної ідентичності, врешті-решт в сриптора (Р.Барт) [див.: 2], який мандрує у пошуках насолоди і задоволення по нескінченній текстовій тканині (з якою постструктуралісти, власне, і ототожнювали дійсність в цілому).

Як сказано у Р.Барта: «текстовий простір безперервний, відкритий і безмежний. ... він без початку і кінця, без дна і поверхні...». В постмодерністській системі відліку прийнятним є еkleктичний перехід від однієї миті до іншої, тобто активно діє специфічне «переключення» миттєвостей, які, узагалі-то, можуть бути з будь-якого часу («текст пам'ятає культуру минулого так само, як і культуру майбутнього») [1, с. 245]. Тобто класика, модерн прагнули, зупинивши мить, перевести її у вічність. Постмодерн вічності просто не знає: він постійний лише в одному – у безперервному русі (крізь тексти), у

IV. До нового розуміння соціуму

постійному переміщенні з однієї миті в іншу. Саме тут (і лише тут!) повною мірою переживається сама миттєвість.

Усе вищезазначене відповідає деякій загальній настанові постмодернізму – на переломи, просвітки, вирізи, краї, тріщини і обриви. Погодьмося, що постмодернізм вищою мірою сучасний. Вищою – тому що навмисне забігає уперед, випереджує час, тому що, на думку багатьох мислителів, його розквіт у майбутньому (середина 21 ст.). Адже історично, на думку багатьох дослідників, час постмодернізму протікає навспак – із майбутнього. Не можна втриматися від цитати: «Стендаль, який помер 1842 р., уважав, що його читатимуть лише у 1934-му. Він міг би докинути одне-два століття. Письменнику навіть не спало на думку засумніватися, чи тоді хтось іще вмітиме читати» [8, с. 5].

На думку Ф.Солерса, «невипадково по той бік конфлікту інтерпретацій віднині гостро постає єдина проблема: проблема читання у світі, котрий день у день програмує своє руйнування...» [8, с. 6]. Написавши свій твір «Війна смаку», Солерс говорить: «Я вживаю слово війна, бо йдеться про війну... і я звертаюся до слова смак, бо, враховуючи всі фактори, вирішальна ставка розігрується саме у ньому». На думку Лотреамона, смак – це першооснова, в якій містяться усі інші якості; це вищий прояв інтелекту. І далі, за Солерсом, – «смак більше ніколи не буде «цінністю», адже він став якістю, в якій містяться усі інші якості щораз унікального випадку. Отже, перед суспільством розперзаного поганого смаку я віддаю перевагу безлічі самотностей, що живуть і мислять інакше» [8, с.14].

Екстраполюємо підняту проблему на сучасну ситуацію постмодерну. Зокрема, показовим у даному контексті є бачення сучасної реальності як «надлишкової», «гіперреальності». Адже, не піддається сумніву той факт, що Солерс має рацію, заявивши (хоча і словами М.Монтеня): «у світі одна порожнеча» [8, с.16]. Тож будемо, характеризуючи сучасну гіперреальність, виходити з постулатів дослідника: «жодної переваги» і «судимо одне через інше».

«Постмодернізм є гра. Гра словами, в слова і не тільки. Це фактично гра життя, життя як гра. Зазвичай постмодернізм звинувачують у тому, що він дійсність перетворює на гру. Але це не так. Радше навпаки: постмодернізм робить гру дійсністю, вивисуючи ігрову над доігровою чи неігровою реальністю» [5].

Рух від класичної до некласичної парадигми ішов по лінії зміщення акцента з неприсутності на присутність – звісно, відсутнього предмета (згадаймо у даному річизі концепт симулякрів Ж.Бодрієра) [див.: 3]. Тим самим референцій статус знака (символа) хай і не

IV. До нового розуміння соціуму

набагато, але все-таки підвищувався. Подальший рух у вказаному напрямі призвів, звичайно, до повної незалежності знака від реальності (як знак, що маскує відсутність реальності!), до постмодерністської гіперреальності. Гіперреальність – це світ, у якому домінують симулякри (від лат. «*simulacrum*» – образ, подібність). Симулякри відтак є самодостатні і безреференційні знаки, які не є вже відображенням-репрезентацією деякої зовнішньої реальності, які не відсилають більше до предмета. Ми не віднайдемо в знаках-симулякрах сліди базової реальності чи предметності; вони тепер єдина, вся реальність. Але – що слід підкреслити – симулякри не означають відсутність всякої взагалі-реальності, а якраз навпаки – це її надлишок, якісно нова повнота. А штучність у вигляді символів, моделей і образів є найприроднішим для гіперіндивіда сучасності. Так ілюзії, надії, спокуси – це вагома частина життєсвіту сучасної людини [див.: 3]. Тобто симуляція одночасно перетворює моделі (образи і репрезентації) в реальність, і, навпаки, реальність в модель. Останню саме тому часто називають гіперреальністю, якщо під нею, у дусі Бодрієра, розуміти відсутність можливості будь-якої реальності.

Відомі чисельні, часто іронічні висловлювання дослідників стосовно сучасної ситуації постмодерну (на нашу думку, доречніше привести їх мовою оригіналу): «производи, только воспроизводя», «будь плагиатором самого себя», «преврати истину в лоскутное одеяло языковых игр», «используй один текст для чтения другого», «имитируй старые стили с помощью новых технологий», і – зовсім радикально – «будь, как если бы» [5]... Подібні приклади можна приводити до нескінченності, і можна також із впевненістю говорити про те, що сучасна «віртуалізована» свідомість зорієнтована насамперед на «екранну культуру», тобто лінійне сприйняття дійсності замінюється гіперцептивним (У.Еко) [див.: 9]. Несумнівно, що нова культурна гіперреальність з її інформаційними потоками, вимагає особливого підходу для її осмислення і аналізу.

Отже, тотальна віртуалізація нашого сьогодення (і смаку зокрема) є предметом дослідження сучасного культур-філософського дискурсу. Проінтерпретуємо, услід за сучасний філософом С.Жижеком, [див.: 7] специфічне оригінальне ставлення до соціокультурної ситуації початку ХХІ ст. На нашу думку, у даному випадку доречним буде саме тезовий виклад:

- Ми (сучасні люди) «почуваємо себе вільними» [7, с.8], тому що нам не вистачає самої мови для артикуляції нашої несвободи. Сучасний постмодернізм постулює саме «свободу» реконструювання, сумніву, дистанціювання від самого себе.

IV. До нового розуміння соціуму

- «Пристрасть» до Реального – це лише «ефект реального»: адже радикальна спроба віднайти твердий ґрунт в реальності (зокрема, тілесній) – це лише протест проти страху сучасного індивіда сприйняти себе самого як неіснуючого.

- «Віртуальна реальність забезпечує саму реальність, позбавлену своєї субстанції; так само, як кава без кофеїну має запах і смак кави, але нею не є, віртуальна реальність переживається як реальність, не будучи такою» [7, с.18]; отже, реальність – це найкраща видимість себе самої.

- Відтак, справжня пристрасть кінця ХХ – початку ХХІ ст.ст. – проникнення в реальну річ (за Жижеком – в руйнівну порожнечу) крізь павутину видимості, яка й складає нашу реальність.

- Сучасний «гіперіндивід» раптом починає підозрювати, що світ, у якому він живе – це спектакль, що розігрується перед ним з тим, щоб переконати його в реальності цього світу, а люди, що оточують його, насправді є акторами, що задіяні в тотальному спектаклі (ми, зі свого боку, можемо чітко простежити алюзію сучасного філософа, його ремінісценцію з відомою заявою В.Шекспіра, ще раз довівши на практиці інтер- і гіпертекстуалізацію сучасного світу).

- Масова культура, зокрема, голівудські фільми (згадаймо, наприклад, фільм П.Уіра «Шоу Трумена» 1998 р.), створюють деяку подібність реального життя, такого, що позбавлене матеріальності. «В пізнокапіталістичному споживацькому суспільстві реальне соціальне життя так чи інакше набуває рис інсценованої підробки... Отже, кінцева істина капіталістичного утилітарного бездуховного всесвіту складається з дематеріалізації самого «реального життя», в перетворення його у примарне шоу» [7, с.29].

- В хіті братів Вачовські (не буде некоректним, на нашу думку, присвоїти даному фільму такий статус, попри всі суперечливі позиції щодо нього – ось де простежується «війна смаку»!) – фільмі «Матриця» (1999 р.) – ця логіка, на думку Жижека, досягла своєї кульмінації. Матеріальна реальність, яку ми всі бачимо і сприймаємо, є віртуальною, породженою гігантським комп'ютером, до якого ми всі приєднані. Герой Морфеус, лідер руху спротиву, іронічно вітається: «Добро пожаловать в пустиню Реального». Хіба не щось подібне відбулося в Нью-Йорку сумнозвісного 11 вересня? Його жителів познайомили з «пустелею реального», адже людям, що звикли до голівудських фільмів-катастроф, той ландшафт і вибухи нагадали найзахопливіші сцени з відомих фільмів.

- Неправдоподібно, коли відбувається те, що було об'єктом фантазму: певною мірою Америка отримала те, про що фантазувала, і це

IV. До нового розуміння соціуму

стало великою несподіванкою (ми все ж залишаємо, попри особисті настанови, такий, на нашу думку, дещо радикальний приклад філософа).

- Це не реальність увійшла у наше бачення, «а бачення увійшло і зруйнувало нашу реальність» (тобто ті символічні координати, що визначають наше сприйняття реального) [7, с.30].

- На думку філософа, той факт, що атаки 11 вересня були матеріалом соціальних фантазмів задовго до того, як вони відбулися насправді, репрезентує ще один випадок «викривленої логіки мрій»: легко пояснити, чому малозабезпечені люди всього світу мріють стати американцями, але про що ж мріють забезпечені американці, сковані і заангажовані своїм багатством? Відповідь – про глобальну катастрофу, яка знищила б їх! Але чому?

- Спробуємо віднайти пояснення даному феномену в сучасному психоаналізі: адже саме психоаналіз повинен звільнити нас від влади руйнівних фантазмів і надати можливість дивитися в обличчя реальності – бачити її саме такою, якою вона є насправді. На думку Жижека, саме цього не урахував Ж.Лакан – він прагнув якраз до зворотного. У нашому повсякденному існуванні ми занурені в «реальність» (структуровану і підтримувану фантазмом), і це занурення порушується симптомами, що свідчать про той факт, що інший витіснений рівень нашої душі чинить спротив цьому зануренню. «Подолати фантазм», відтак, означає – як не парадоксально – повне ототожнення себе з фантазмом. Саме з фантазмом, що структурує надлишок, який чинить спротив нашому зануренню у повсякденну реальність [7, с. 40]. Саме ця теза, на наш погляд, потребує більш детального пояснення і аналізу.

- Не викликає сумніву, що діалектику видимого (в сенсі уявного) і реального неможна звести лише до того елементарного факту, що віртуалізація нашого повсякденного життя, враження, що ми все більше і більше занурюємось у штучно сконструйований всесвіт, викликає нездоланну потребу «повернутися до Реального», наново набути стійкого підґрунтя в деякій «реальній дійсності». Проте реальне, яке повертається, набуває статусу нової видимості: саме тому, що воно є реальним. Відтак образ, вид, «ефект» одночасно вивільнив саму «річ».

- Цей «ефект Реального» – зовсім не теж саме, що в 60-х рр.. ХХ ст.. Р.Барт [див.: 1] називав «l'effet du réel»: це, швидше, повна йому протилежність, «l'effet de l'irréel». Тобто, на відміну від бартівського «effet du réel», в якому текст змушує нас прийняти за «реальне» результат вигадки (в сенсі літературної фантазії), Реальне, за Жижеком, для того, щоб існувати, повинне сприйматися як кошмарний ірреальний фантом [7, с.45]. Саме тут, на нашу думку, висвітлений парадокс

IV. До нового розуміння соціуму

сучасної соціокультурної ситуації: наша Реальність – це одночасно і Гіперреальність, і «пустеля Реального». Звичайно, така заява потребує конкретизації і аналізу, що і буде нами здійснено надалі.

Як правило, ми говоримо, що людина при здоровому глузді не сприймає вигадку за реальність. Але дискурс постмодерну, при своїй «ризомності» світобачення, спробував спростувати («вивернути навиворіт») інтерпретацію реального – «фактів немає, одні інтерпретації» [5], тобто реальність – це дискурсивний продукт, символічна вигадка, симулякр, який ми помилково сприймаємо як автономну матеріальну сутність. Варто зазначити – це досить суперечлива, хоча й визнана позиція. Про що ж говорить знаменитий психоаналіз? Як правило, він навчає зворотному: неможна приймати реальність за вигадку – слід вміти розрізняти в тому, що ми переживаємо як вигадку, тверде ядро Реального, яке ми зможемо пережити (ба більше, – змиритися з ним і прийняти його), лише видавши.

Приведемо доречний у даному парадоксальному контексті приклад: коли я у певній життєвій ситуації вибору не здійснюю вирішального, наприклад, морально-етичного вчинку, (за словами Жижека – «не роблю кроку, який би «все» змінив»), саме НЕБУТТЯ того, що я повинен був зробити, назавжди залишиться присутнім у моїй свідомості (нехай навіть і на несвідомому рівні). Дана проблема може бути екстрапольована і на соціокультурну дійсність в цілому. Зокрема, говорячи словами Жижека, – це такі «симптоми, архіви порожнечі – чи, можливо, найкращий захист від порожнечі, – які продовжують ретроактивно існувати в історичному досвіді» [7, с. 54].

Отже, сама ідея про те, що за оманливою видимістю може бути прихована певна Первинна Річ, витримати погляд якої для нас жахливо, є найвищою видимістю – ця, на думку Жижека, Реальна Річ є фантазматичним привидом, присутність якого гарантує послідовність нашої символічної системи поглядів, дозволяючи нам у такий спосіб уникнути зіткнення з «Пустелею Реального». «Ми, звичайні громадяни, стосовно інформації про те, що відбувається, повністю залежимо від влади: ми нічого не бачимо і не чуємо, про все, що нам відомо, ми дізнаємося із офіційних засобів масової інформації» [7, с.100].

Останнім часом коментарі на кшталт «Кінця віку іронії», на думку Жижека, отримали широке розповсюдження в засобах масової інформації, заступивши собою постулат про кінець віку постмодерністського деконструктивістського «сковзання» сенсу: «відтепер ми знову потребуємо стійких і однозначних поглядів» [7, с.42]. Але чи минув час актуальності постмодерного релятивізму?

IV. До нового розуміння соціуму

«Події 11 вересня сигналізують про крайнє безсилля етики Габермаса... Відбувся удар реальності, руйнуючий ізольовану вежу ліберальної терпимості і теорії культури, що фокусується на текстуальності» [7, с.43]. Мислитель наполягає на тому, що «завершення глобальної суб'єктивації полягає не у тому, що «об'єктивна реальність» щезає, а у тому, що сама наша суб'єктивність щезає, перетворюється в безглузде дивацтво, тоді як соціальна реальність продовжує свій біг. Виникає спокуса перефразувати тут знамениту відповідь слідчого Уінстону Сміту (з роману-антиутопії Дж. Оруелла «1984»), який сумнівався в існуванні Старшого Брата («Це Ви не існуєте»). Це підходяща відповідь на постмодерністський сумнів в існуванні ідеологічного «великого Іншого» – самого суб'єкта не існує...» [7, с.98]. На наш погляд, така позиція філософа заслуговує на визнання, але не відображає повною мірою сучасної соціокультурної дискурсивної ситуації, якій, попри зроблену Жижеком заяву, все-таки притаманний саме інтерпретативний досвід і тотальна текстуалізація.

Викладена нами вище «мозаїка цитатій» спричинена складністю викладу і аналізу предмета нашого дослідження. Також була здійснена спроба екстраполовати культур-філософські проблеми у царину соціальної філософії (і навпаки), що може видатися методологічно не коректним і сприйматися як недоречний еkleктизм. Але такий відхід був здійснений нами умисно, адже сучасний дискурс філософії культури передбачає певною мірою злиття із дискурсом соціальної філософії, відтак наш аналіз назвемо соціокультурним.

Доречно, на наш погляд, повернутися до проблеми дослідження віртуалізації смаку у постмодерністській гіперреальності. Ми, зокрема, підтримуємо позицію філософії постмодерну стосовно симулякрів: ніякої зразкової реальності узагалі немає. А отже – немає і не може бути її викривлення (відповідно – і викривлення смаку). Тобто симулякр – не підробка, «не те, що приховує за собою істину, це – (за Ж.Бодріаром) істина, яка приховує, що її немає» [3]. Не можна не погодитися із заявою мислителя, адже істина сучасності у тому, що ми живемо у світі знакових імітацій і символів, так званих «справжніх» імітацій. Сучасні ж інформаційні технології їх з легкістю перетворюють у віртуальну реальність, яка онтологічно є більш реальною, ніж «можлива» реальність, про яку йшлося вище. Відтак (наголосимо ще раз) – виробляються і споживаються знаки, а не товари та послуги, що дозволяють ще раз довести актуальність заяви Е.Тофлера, що у сучасному світі саме інформація набуває головного ресурсу соціокультурного розвитку постпостсучасного світу.

IV. До нового розуміння соціуму

Якщо трансформувалася реальність – ми живемо в «гіперреальності», а отже, відповідно, потребуємо переосмислення і принципу індивідуалізму, адже сучасний індивід – вже є «гіперіндивідом». Для аналізу такого аспекту проблеми звернемося, насамперед, до метаморфоз принципу гуманізму. Відтак, «класичний» гуманізм, як відомо, стосується абстрактної «людини взагалі», а не конкретного реально-живого індивіда. «Абстрактний, внутрішньо, особистісно не диференційований гуманізм – це випадок, коли за лісом не бачать дерев» [5]. Тобто, на думку багатьох сучасних дослідників, за абстрактністю гуманізму стоїть абстрактність, нерозвиненість і обмеженість самого практичного буття людини. Перспектива ж нового гуманізму характеризується лише разом з повнотою, розвиненістю, багатоманітністю людського життя. Новий гуманізм спрямований на ствердження і вивіщення особистої гідності кожної окремої людини: «з статиста історії людина повинна перетворитися в її повноцінного, якщо не соціально, то... індивідуально значущого (такого, хто особисто усвідомлює свою причетність) агента» [5] – гіперіндивіда. Власне духовні горизонти «нового індивідуалізованого гуманізму» передбачають, відповідно, і трансформацію ціннісних настанов: «знаменитий» постмодерністський гедонізм передбачає суб'єктивне задоволення від власного життя, а його відсутність сучасна людина-гіперіндивід має повне право сприймати як приниження у власних правах. Отже, постмодернізм вчить насолоджуватися життям і сміятися: насолоджуватися саме тим повсякденним життям, з якого, на думку постмодерністів, і «виткана вся тканина людського буття» [5].

Цілком правомірно, що для постмодерного гіперіндивіда притаманний також новий стиль мислення і світосприйняття – йдеться власне про «ризоматичне світобачення», аналізу якого ми повинні обов'язково приділити певну увагу. Відомо, що концептуалізацією «ризомності» ми завдячуємо Ж.Дельозу і Ф.Гватарі, які уперше протиставили ризому дереву як класичному способу мислення: «ризом – це метафора для опису реальності в термінах заплутаної кореневої системи, підземних стебел і наземних коренів» [6]. «Дерево» не влаштовує постмодернізм практично усім: і утримуванням філософського дискурсу в полоні міфологічної свідомості з її організацією універсуму за принципом «дерево життя», і вертикально-владною організацією буття (образ центру – стовбур і периферії – гілки), і утіленням лінійного бачення світу. На думку Дельоза і Гватарі, деревом проросла вся західна культура, що значно обмежує її спонтанність, креативність і свободу. І взагалі, у «багатьох людей дерево проросло у мозку» [6], їх рішення страждають «одев'янілістю»

IV. До нового розуміння соціуму

(на нашу думку, досить складно не підтримати означену позицію стосовно заангажованості стереотипами людського мислення). На відміну від дерева, ризома – це множина невпорядкованих відростків, які ростуть у всіх напрямках; не має вона і центра у вигляді якогось єдиного кореня [6]. Як трава, що пробивається крізь асфальт, ризома завжди чимось оточена і росте із середини, через середину, у середині – не можливо, на наш погляд, у даному аспекті не провести аналогію зі специфікою сучасного гіперцептивного сприйняття світу на рівні гіпертексту. «Місце ризоми там, де тріщини, розломи, пустоти і інші провали людського буття. Для неї немає нездоланих меж. Ризома вчить нас рухатися по «пересічній місцевості» нашого буття – гіперреальності. [6]. Відтак вона примножує всі аспекти і грані досліджуваної гіперреальності, перетворюючи її у нескінченний гіпертекстовий простір.

Отже, нами була здійснена спроба аналізу проблемності становлення дискурсу сучасної гіперреальності в контексті віртуалізації соціокультурної дійсності. Що ж очікує постмодернізм у майбутньому? Остаточної відповіді наразі немає, як немає і остаточного вичерпного аналізу постмодерністської гіперреальності. Ми підтримуємо позицію стосовно плинності, відкритості, динамічності, невизначеності і негарантованості подальших оптимістичних (як, утім, і песимістичних) перспектив розвитку соціокультурної ситуації у сучасному інформаційному посткультурному суспільстві (чи «пустелі реального», за С.Жижеком). Дана проблемна спрямованість, відтак, потребує подальшого аналізу і дослідження, тому цілком правомірним з нашого боку буде залишити проблемне поле дослідження відкритим для подальших розвідок.

Посилання:

1. *Барт Р.* Избранные работы: Семиотика. Поэтика. / Пер. с фр. Косикова Г. - М., 1994. - 615с.
2. *Барт Р.* Смерть автора // Р.Барт. Избранные работы. / Пер. с фр. Косикова Г. – М., 1994. – С.384-392.
3. *Бодрияр Ж.* Симулякры и симуляция. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://exsistencia.livejournal.com/> 07/04/2012.
4. *Бычков В.* XX век: предельные метаморфозы культуры // Полигнозис. - 2000. - №2. - С. 63–76.
5. *Гречко П.* Постмодернизм: симптом упадка или веление времени? // Вестник РУДН, серия "Философия". - 1999. - №1. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://exsistencia.livejournal.com/> 07/04/2012.

IV. До нового розуміння соціуму

6. Делез Ж., Гваттари Ф. Капитализм и шизофрения: Тысяча плато. / Пер. с фр. Свирского Я. - М., 2010 – 895 с. - [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://platonanet.org.ua/load/knigi_po_filosofii/postmodernizm/delez_zh_gvattari_f_kapitalizm_i_shizofrenija_tysjacha_plato/54-1-0-1555.
7. Жижек С. Добро пожаловать в пустыню Реального / Пер. с англ. Артема Смирного — М.: Фонд «Прагматика культуры», 2002. — 160 с.
8. Солерс Ф. Війна смаку / Пер. з фр. Репи А. – К.: К. І. С., 2011. – 472 с.
9. Эко У. От Интернета к Гутенбергу: текст и гипертекст. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.bellabs.ru/Books/Art/Art-01.html#01-1>.

Аннотация

Современная информационная эпоха требует поиска новых коммуникативных стратегий, которые соответствовали бы запросам современности с ее гиперускоренным ритмом жизни и тотальной виртуализацией социокультурной реальности. Исследование охватывает ряд вопросов, связанных с парадоксальностью становления и перспективами развития постмодернистской гиперреальности. Проводится анализ открытости, непредвиденности и текучести процессов, которые постоянно возникают и взаимодействуют в современном информационном пространстве. Ведь посткультурный дискурс второй половины XX – начала XXI столетий достаточно сложно подвести под систему анализа и исчисления. Поиск адекватных подходов для осмысления превращенных феноменов социокультурного мира, феномена вкуса в частности, и есть предметом нашего внимания.

Ключевые слова: *дискурс, постмодернизм, гиперреальность, виртуализация, гипериндивид, симулякр, ризома.*

Annotation

Current Informational Age claims for searching of new communicational strategies which possibly will be functional today, in time of hyper-speed rhythm of life and total virtualization of socio-cultural reality. The article consists of some questions connected with paradoxes of growth and future perspectives of upgrowth of Postmodern Hyperreality. Here is an analysis of: openness, dynamism, unexpectation and liquid of process, which appears all the time in connection at new information space. So, post-cultural discourse at the edge of XX-XXI (as all Postmodern Situation) is